

Güldane bundan uzaktır. Niye?

Bu olamaz mı? Olabilir. Olamaz demiyoruz ama bu olabirliğin inandırıcı ipuçlarını istiyoruz.

Mahmut'a daha eleştirel yaklaşılır ama bu eleştirelilik söylemekten öteye gitmez. Sözgelimi, Güldane'yi bir başka kadınla aldatır. Film bize aldatmayı gösterir. Mahmut, niye Güldane'yi değil de o kadını tercih eder? İntikam değildir bu, daha sebebler var. Sözgelimi O'nun Güldane'den daha çok kadın olması... vb. Olayın derinliğine inilmeden haber olarak geçilir. Bunun karşılığı olumlu bir örnek olarak, Mahmut'un buluşuk yıkamasını gösterebiliriz. Güldane, erkenden işe gitmek zorunda kaldığı için, buluşuklar Mahmut'a kalır. Mahmut'un dünyada aklına hayaline getirmedeği bir iş. Mahmut'un bocalayışı. Film izlenirken, seyirci hemen ve ilginç tepkilerde bulunuyordu bu sahneye.

Film, Güldane'nin Türkiye'ye kaçmak için havalanına gelmesiyle biter. Mantıklı bir son. O gelişim içinde, yapabileceği en olumlu şeyi yapıyordu Güldane: Çözumsuzlük. Ucağa binemeyip, oraya yığılıp kalması da bunu işaret eder, kanımca.

Sanat ürününde, ille de doğru çözüm aramak yanlış kanımca. Ya da şöyle söyleyeyim: Çözumsuzlüğü, belli bir perspektif de deşifre etmek, açığa çıkarılmak da bir çözüm.

Sonuç olarak, Almanya Acı Vatan'ın bir hiç ya da bir başyapıt olduğunu söyleyeyorum. İşaret edilmesi gereken şu ki: Bir takım oligarlar Türkiye sinemasına giriyor bu filmle. Bu oligarların sinemalaştırılması Yeşilçam'ın klasik tekniğiyle yapıldığı için başarı sağlanamıyor.

S. BULUT

KANUN KONCERTOSU'NUN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

5 Ocak 1980, AKM'de düzenlenen H.F. Alnar'ı anma konserinde bestecinin «Kanun Konçertosu» da, Hikmet Şimşek yönetimindeki İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası eşliğinde Ruhi Ayangil tarafından seslendirildi.

— I —

Önce eserin adından başlayalım. «Kanun» ve «konçerto»... Ortak bir kültürün ürünü olmayan iki kavram. Gerçi «kanun» un Batı'da şimdilerde pek kullanılmayan akrabaları yok değil, ama «konçerto» bizim için oldukça yeni bir biçim.

Eserin bestecisi H.F. Alnar, «Türk Beşleri» diye anılan C.R. Rey, A. Saygun, N.K. Akses ve U.C. Erkin'den farklı olarak, müzige «alaturka» ile ve kanun çalarak başlamış. Bu nedenle olacak, Batı'yı öğrendikten sonra müziğe yaklaşımı Ziya Gökalp'lerden mülahem, meşhur «müzik devrim»nin klasik yaklaşımından farklı. «(...) millî musikimiz, memleketimizdeki Halk musikiyiyle Batı musikişinin kaynaşmasından doğacaktır. Halk musikişimiz bize birçok melodiler vermiştir. Bunları toplar ve Batı musikişini usulüne göre «armonize» edersek, hem millî, hem de Avrupalı bir musikiye malik oluruz.» (Gökalp, Z., Türkçülüğün Esasları, İst., 1969, s. 147). Cumhuriyet'in' bu büyük ideoloğunun görüşlerini herhalde yetersiz bulanlar da olmuş. Bunlar da coksenslendirilmiş türkülerin yanısıra Batı'da takip ettikleri ekolün çizgilerini aşmaktan, birtakım geleneksel motifleri alıp eserlerine serpiştirmişler ve sanırım, Şark'ın o egzotik havasını dinleyenlere rahatça teneffüs ettirebilmişlerdir. O dönemin havası düşünülecek olursa, kendini pek kolay bu etkilerden kurtaramamış olması muhtemel bir F. Alnar ise, ilk göz ağrısı kanununu da geliştirmeye çabalamış, geleneksel tarzda çalınış aşmayı denemiş, bunu sapına kadar Batılı bir

formu kullanarak, belki hem kanununu hem de konçertoyu zorlayarak denemiş. Sonucu nasıl olsa beğenen-beğenmeyen, yeren-öven, bir dolu insan var. Bizim üzerinde durmak istediğimiz F. Alnar'ın yaklaşımı. Bilebildiğimiz kadarıyla ilk ve son çalışma bu perspektifte sorunu ele alan.

— II —

Konserde solist olan Ruhi Ayangil konçertoyu bestecisinin dışında seslendiren ilk icracı. İlk yorumu tarihi 1951 olarak bildirilen bu eserin F. Alnar dışında kimse tarafından bu son konse-re kadar çalınmamış olmasını acaba bestecinin egoistliğiyle mi açıklamalı? Yoksa konuştukları zaman mangalda kül bırakmayan Türk Musikisi san'atkarlarında mı biraz kabahat var? Resmî Cumhuriyet ideolojisi Türk Müziği'ni devre dışı bırakmış, hattâ çeşitli şekillerde bastırmaya çalışmıştı. Böylece bu türle uğraşanlar, tamamen içe dönük, tekseslilik-çokseslilik, melodi-armoni, alafanga-alaturka gibi sun'î karşıtlıkların, bunların belirlendiği alanın dışına çıkmadan ve bu alan içinde bir taraf olarak yaşamını sürdürmüş, genellikle toplumun tutucu kesimleriyle ilişki içinde olmuşlardı. Giderek gelenekten geleni değil geliştirmek, korumak dahi imkânsızlaşmış, hele gazino olayının yaygınlaşmasıyla hemen tüm imkânlarını bu alana seferber etmişti Türk müzikçileri. Tabii, sayıları son derece az olmakla birlikte, bu alanda saygıdeğer çalışmalar yapan, ısrarla piyasayla ilişki kurmayan, «idealist» birtakım insanlar da vardı. Bunların faaliyetleri, radyolar, İstanbul Belediye Konservatuvarı ve birtakım musiki cemiyetleri ile sınırlanmıştı. Piyasasından, «idealist»bine yine de tüm Türk musikisi «müntesibleri» bu durumdan kurtuluşlarını devlet desteğiyle bir okula bağladılar, her türlü eleştiriye karşılık böyle bir okulun herşeyi geliştireceğini söyleyerek cevap verirdiler. O ümitlerin bağlandığı okuldaki hiçbir ciddi ön çalışması ortalıkta yoktu. 1975'de tamamen politik amaçlarla kurulan

Birikim 60/60

«İstanbul Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı» oldukça sevinç yarattı bu camiada. Bu işin esnasında yarıpandan, politik hesaplar peşinde koşana, bu arada bilimsel çalışmaya, metodik eğitime gerçekten inanmışlara kadar pek çok kimse hoca olarak alındı. Ve kısa zamanda temelde çürük bir yapıyı yeniden üreten bir kuruluş haline geldi

okul. Hattâ diplomalı asolistler, disco-fasıl öncülerini falan yetiştirdi. Bu ortamın sağladığı asgari fırsatları değerlendiren bir avuç insansa metot yapmaya, beste denemeleri yapmaya, öğrencileriyle yakından ilgilenmeye girişti. Ancak bunların «münferit» çabalar olmaktan öteye gittiği söylenemez. Tıpkı bir Ferit Alnar'ın çıkıp «Kanun

Konçertosu» bestelemesi gibi; tıpkı ilk icrasından ancak yaklaşık 30 yıl sonra bir başka yetenekli kanununun bu eseri çalabilmesi gibi; tıpkı bu eseri çalabilecek bir üçüncü solistin belki bir 30 yıl sonra çıkabileceği gibi...

FERRUH GENÇER

Birikim 60/61

okurlardan...

LENİN, L. SAVE, L. SAVE ELEŞTİRİSİ VE HEGEL DİYALEKTİĞİNE BİR YAKLAŞIM

Birikim Dergisi'nin 12. sayısında «Sınıf Mücadelesi ve Hegel Diyalektiğinin Marksist Görüşle Ayaklar Üstüne Oturtulması» başlığıyla L. Save'nin bir yazı-birlikte yayınlandı.

L. Save yazısına Kapital'in 2. baskısına son sözünden Marx'tan bir alıntıyla başlıyor: «Diyalektiğin Hegel'de içine düştüğü yanılsama, Hegel'in diyalektiğinin işleyiş biçimlerini geniş ve bilinçli bir şekilde tasarlayıp açıklamasını engellemiştir hiç bir zaman. Hegel'in Diyalektiği başsağığı duruyor. Gizemsel (Mistik) kılıf içindeki akılcı (Rasyonal) çekirdeği farkedebilmek için Hegel'in diyalektiğinin ayakları üstüne koymak gerekir.»

Evet Marx böyle dedi ve yaptı. L. Save'de bu konuda zekare düşeni yapmak için yukarıdaki alıntıyı veriyor, alıntıyı yorumu yapıyor. L. Save: «Onlar (Marx ve Engels, E.G.) burada söz konusu olan materyalist görüşle ters yüz etme işleminin gerçekte ters yüz olan birşeyi (abc) ters yüz etme, yani düzeltme «ayakları üstüne koyma» işlemi olduğunu açıkça belirtmişlerdi.» der demez eleştirmen telaşa kapılıyor ve: «Yani gerçeklik (abc) Hegel'de ters

yüz olmuştur, bunu bir daha ters yüz etmekle yeniden gerçekliği bulmuş oluruz. Bu sözler Hegel'i Marksizme kabul etmek için yeterli bir formül gibi görünmüyor bize» deyip noktayı koyuyor. Bence zaten L. Save de Marksizme yeni bir filozof kazandırmak amacıyla tartışıyor. Hegel kendinden önceki tüm idealist felsefelerin toparlayıcısı ve büyük bir idealist filozof olarak yaşadığı burjuva toplumda burjuvazinin değişimine su taşıyarak görevini yerine getirdi. Ama ne varki «kendinde şeylerin bilinebilirliğini» savunuyor oluşu, dolayısıyla (örneğin Kant «imana yol açmak için bilimi alçaltırken») —bilginin tanrının bilgisi olması idealist yargısıyla hareket etse de— «Bilimi yükseltici» (Lenin) bir rol oynamasıyla diğer idealist filozoflardan ayrı ele alınmalı, ayrıca «Diyalektiği, karşıt olanı birliği içinde kavrama» temel anlayışına uyarlı bir biçimde çözümlenmeye çalışıldığından dolayı dâhilliği teslim edilmeli, ondan öğrenmek anlamında alınabilecek ne varsa alınmalıdır.

L. Save söz konusu alıntıda Hegel'in gerçekliği ters yüz ettiğini söylemiyor. Bu doğrudur ama L. Save'in söylediği, tartıştığı değildir. Hegel diyalektiğinin gerçekte ters yüz olduğunu söylüyor. Bu ikisi farklı şeylerdir. Niye gerçekte ters yüzdür Hegel

diyalektiği? Çünkü Hegelci idealist zemine diyalektik sırtırmak, tıpkı mekanik materyalizmde mekanizme sırtması gibi. Hegel idealist bir tarzda yorumladığı dünyayı diyalektik olarak kavrama uğraşındadır. Diyalektiği Hegelci idealist zeminde çekip çıkarmak gerekir. Örneğin şöyle:

«Varlık ve öz kavramın momentleridir» (Hegel)

«Tersine çevirelim bunu, beyenin en yüksek ürünüdür kavramlar» (Lenin) Aslında sadece gerçeklik değil «gerçeklik» kavramı bile Hegel'de ters yüz olmuştur. Ama gerçekliği ters yüz etmenin sorumluluğu yalnız başına Hegel diyalektiğinde değil —Diyalektiğe idealizmin ettikleri de hesaba katıldığında— bir bütün olarak. Hegel felsefesindedir. Diyalektik ve materyalizmin bir olmazsa olmaz türünden bir felsefi bütün oluşturmaları bence Hegel felsefesi için sözkonusu olamaz. Hegel'de diyalektik ve idealizm birbirlerini tamamlamaz, tam tersine birbirlerine çelişik bir konum arzeder. İşte onun için Lenin tanrının bahsettiği bilgiyle de olsa Hegelciliğin bilimi yükselttiğini söyler. İşte onun için Lenin, Hegel'in «Mantık bilimini» okurken «Çok güzel! Ama mutlak ide'nin ve idealizmin ne işi var burada?» diye Hegel'e sitem eder.

L. Save'nin metninin eleştir-